

30.05.2023

Europæisk protestbevægelse kan bremse den grønne omstilling i landbruget

De Gule Veste viste i 2018, hvor potent en folkelig modstand den grønne omstilling kan fremprovokere. I dag er en ny protestbevægelse i landbruget ved at tage form – og den kan få store konsekvenser.

Skrevet af

Ditte Brasso Sørensen

📞 +4561101115

✉️ ditte@thinkeuropa.dk

**Emmanuel Molding
Nielsen**

📞 +45 61 10 66 93

✉️ emmanuel@thinkeuropa.dk

Kontakt

Ditte Brasso Sørensen

📞 +4561101115

✉️ ditte@thinkeuropa.dk

Emmanuel Molding Nielsen

📞 +45 61 10 66 93

✉️ emmanuel@thinkeuropa.dk

Landbruget protesterer på tværs af Europa, og utilfredsheden er mangeartet. Den røde tråd, der forbinder de forskellige bevægelser, er, at de også er en modreaktion på EU's klima- og miljølovgivning.

I Vesteuropa – og særligt i Holland og Belgien, der begge har en intensiv animalsk produktion – er protesterne rettet mod planer om at begrænse kvælstofforureningen, der i mange områder overskrider grænseværdierne fastlagt i EU's naturbeskyttelseslovgivning.

I Spanien har en ekstraordinær tørke gjort EU-lovgivning til en del af lokale konflikter: Efter en række nationale domstolsafgørelser står det klart, at vandstanden i floden Tagus ikke lever op til EU's regler, og derfor har den spanske regering besluttet at omdirigere vand fra floden Segura, der understøtter frugthaverne i det sydlige Spanien, hvilket har skabt protester blandt lokale politikere og landmænd.

Også på regionalt plan har tørken været med til at sætte fokus på EU's klima- og miljølovgivning. I Andalusien, hvor store dele af Spaniens frugtproduktion findes, har regeringen for den selvstyrende region – ledet af det konservative Partido Popular og højrefløjspartiet Vox – for nylig fremsat et lovforslag, der vil tillade omkring 1.000 hektarer nye frugthaver i udkantsområderne af naturreservatet Doñana. Et forslag, som er i strid med EU-lovgivning, der skal beskytte natur og vandmiljø.

Sidst på året er der valg i Spanien, og den politiske kløft omkring knappe vandressourcer og EU's miljølovgivning har potentiale til at blive et centralt stridspunkt i valgkampen.

Nye produktionsmetoder truer

Protesterne rundt omkring på kontinentet handler om mere end blot unionens klima- og miljølovgivning. Der appelleres også til behovet for social retfærdighed og anerkendelse af landbrugets kulturelle betydning.

Sidstnævnte ser man blandt andet i Italien, hvor store landbrugsorganisationer har advokeret for at beskytte »naturlige fødevarer« mod »syntetiske« produkters indtog. Den idé er blevet omfavnet af landets nationalkonservative regering, der har fremsat et forslag om at forbyde laboratoriefremstillede fødevarer, der på sigt vil kunne udgøre en erstatning for animalske produkter. Regeringen sætter spørgsmålstejn ved disse produkters sundhedsprofil og kritiserer dem samtidig for at underminere Italiens kulturarv, som ifølge regeringen er knyttet til jordbrug.

I takt med at europæiske målsætninger for klima- og miljøbeskyttelse på fødevarerområdet strammes i de kommende år, vil presset for at tage nye produktionsmetoder og teknologiske løsninger i brug også vokse, og potentialet for konflikter mellem lovgivere, det konventionelle landbrug og producenter, der anvender nye teknologier, vil dermed stige. Senere i år fremsætter Kommissionen et forslag om at lempe reguleringen af nye genteknologier for planteafgrøder. Det kan vise sig at være sprængfarligt, netop fordi det introducerer teknologiske løsninger, der er i strid med det traditionelle landbrugs selvforståelse.

Europas grønne omstilling er i høj grad drevet frem af regulering snarere end af markeds kræfter eller ren teknologisk innovation. Og en politisk baseret transformation skaber en forventning om et politisk ansvar, også for omstillingens følgevirkninger. Det er debatten om det ansvar, vi nu ser folde sig ud.

Sårbare regeringer

Traktorer, der blokerer vejene, er et velkendt indslag i det europæiske politiske teater. Det, der gør de seneste landbrugsprotester interessante, er, at de har sat sig reelle politiske aftryk.

Det hollandske landbrugsprotestparti BoerBurgerBeweging (Bevægelsen af bønder og borgere) fik cirka 20 procent af stemmerne ved det hollandske regionalvalg i marts og blev det største parti i samtlige regioner. Kort efter indikerede de hollandske kristendemokrater, som er med i flerpartiregeringen, at den politiske aftale, der skal reducere kvælstofudledningen i Holland, burde genbesøges.

På baggrund af EU-lovgivning har regeringen nemlig besluttet, at udledningen af blandt andet kvælstof og ammoniak skal nedbringes med 50 procent inden 2030, hvilket vil medføre store reduktioner i landbrugets husdyrhold. Men kravene og tidslinjen i den hollandske plan var alligevel for ambitiøse, lød det nu fra kristendemokraterne. Regeringen forhandler i øjeblikket med landets landbrugsorganisationer om en aftale, der skal sikre, at målsætningerne om en reduceret kvælstofudledning bliver implementeret – indtil videre uden resultat.

Et lignende mønster ses i Belgien, hvor premierminister Alexander De Croo som følge af store demonstrationer blandt flamske landmænd i Bruxelles har meldt ud, at Kommissionen bør give medlemslandene mere fleksibilitet, når det handler om at udmønte kvælstofmålsætningerne for landbruget.

Men EU har som bekendt ikke en regering, der kan væltes af dem, der måtte være utilfredse med den grønne linje. Det er således i første omgang de nationale regeringer, der står på mål. Men den politiske uro i Holland og Belgiens opfordring til at genbesøge EU's regler viser, at unionens klimamålsætninger kan blive udfordret af regeringer, der frygter for deres egen overlevelse og derfor sår tvivl om beslutninger, de har været med til at vedtage i Bruxelles.

Striden om ukrainske varer

For nylig har konflikten mellem EU-Kommissionen og en række central- og østeuropæiske lande om import af ukrainsk korn med al tydelighed vist, hvordan selv solidaritet med Ukraine må vige for krav om hensyntagen til landbrugets vilkår.

Som følge af Ruslands invasion har EU indført 'solidaritetskorrider', der letter ukrainsk korneksport til unionen, samt en midlertidig liberalisering af vilkårene for import af fødevarer til EU. Tiltagene blev indført for at holde hånden under Ukraines landbrug, men har også forvrænget priserne på fødevaremarkederne i Polen, Ungarn, Slovakiet, Bulgarien og Rumænien, hvor de billigere ukrainske varer har svækket de lokale producenters stilling.

Det har skabt vrede blandt landmænd, og konflikten eskalerede i midten af april, da fire af landene ulovligt blokerede den ukrainske eksport af afgrøder over deres grænser.

Den er siden blevet genoptaget, efter Kommissionen gav tilsagn om 100 millioner euro ekstra fra den fælles landbrugsreservefond til de påvirkede lande og introducerede en midlertidig forordning, som gør, at visse afgrøder må transporteres gennem, men ikke forblive i de påvirkede lande.

I dette tilfælde var det altså ikke de økonomiske følger af klimaomstillingen, men af krigen, som vakte modstand. Men sagen er endnu en påmindelse om, hvor stor en rolle landbruget fortsat spiller i europæiske politik.

Udsigt til et landbrugsvalg

Den seneste tids protester rundt om på kontinentet vil næppe kun få nationale konsekvenser. Allerede nu tegner det også til, at landbruget vil få en betydelig stemme ved europaparlamentsvalget næste år. Landbruget tegner sig ganske vist

kun for fire procent af EU's arbejdsstyrke, men 25 procent af Europas befolkning bor på landet, og stemmerne fra landområderne er således strategisk vigtige i valget.

Kristendemokraterne i parlamentet (EPP) fremlagde i begyndelsen af maj en European Farmers' Deal, der med slet skjult reference til den europæiske Green Deal understreger behovet for at beskytte landbruget mod bivirkningerne af den grønne omstilling.

Det handler ifølge EPP's formand, Manfred Weber, om at afbøde effekterne af unionens klima- og miljømålsætninger, for eksempel ved at afvise Kommissionens forslag til forhøjede reduktionskrav for brugen af pesticider. Samtidig afviser man at hænge landbruget ud som klimasyndere, men hylder dem i stedet for deres vigtige samfundsmæssige rolle.

EPP understreger, at der stilles for høje krav til landbruget, især efter Ruslands invasion af Ukraine, hvor partiet har arbejdet hårdt for at gøre fødevarer sikkerhed til en altoverskyggende politisk prioritet.

Kristendemokraterne forbinder sig her med de samme pointer, som vi har set fremført af landbrugsprotestpartiet i Holland: Landbrugssektoren har her ikke kun en særlig status på grund af dens forsyningsmæssige betydning, men også fordi det landlige liv skildres som et særligt autentisk og egalitært fællesskab – i kontrast til det elitære og fremmedgjorte liv i byerne. Her er tale om ideer med ganske bred politisk klangbund, som rækker ud over dem, der arbejder i sektoren.

Kristendemokraterne er i dag den største gruppe i Europa-Parlamentet, og selv om de i meningsmålinger ser ud til at miste terræn, kan deres omfavnelser af landbruget få store konsekvenser for EU's grønne omstilling, for landbruget halter bagefter andre sektorer, når det gælder om at nedbringe udledningen af drivhusgasser. Siden 2005 har landbruget kun opnået en emissionsreduktion på omkring to procent, hvilket er langt fra den 40 procents reduktionsmålsætning frem mod 2030, som Kommissionen har fremlagt for de sektorer, der falder uden for EU's kvotehandelssystem – herunder landbruget.

Historisk har Parlamentet spillet en vigtig rolle ved at presse på for en ambitiøs grøn dagsorden i Europa. Ved parlamentsvalget i 2019 gav en stor opbakning til den grønne gruppe et klart signal til Kommissionen om behovet for handling på klimafronten og bidrog til det momentum, der skabte den europæiske Green Deal.

Vinder kritikere af landbrugets omstilling frem ved næste valg, kan det gøre EU mindre handledygtig på det grønne område og føre til nye konflikter, da en langsommelig omstilling af landbruget vil betyde højere udledningskrav til andre sektorer.

I værste fald kan det skabe et politisk dødvande, der bremser Europas grønne omstilling, netop når den burde fremskyndes.